

Mottagare
Regionstyrelsen

Region Gotlands remissvar över betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen beslutar att inlämna upprättat yttrande till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har remitterat betänkandet "Livsmedelsberedskap för en ny tid" (SOU 2024:8) för att få synpunkter från berörda parter, inkluderat Region Gotland. Betänkandet föreslår en ny lag som syftar till att säkerställa tillgången till nödvändiga livsmedel vid krissituationer. Kommunerna ska analysera behov och planera distributionen av livsmedel, samt samarbeta med andra aktörer. Staten ska ansvara för beredskapslagring inom jordbruksområdet, och Livsmedelsverket ska samordna beredskapen nationellt. Finansieringen betonas som en statlig angelägenhet där kostnaderna bör belasta statsbudgeten, och det undviks att finansiera genom avgifter eller skatter för att inte påverka konkurrenskraften negativt. Samtidigt föreslås att kommuner och regioner ska kompenseras för nya statliga uppgifter. Företag kan förväntas stå för vissa kostnader när de drar framtida nytta av statliga investeringar i livsmedelsberedskap.

Regionstyrelseförvaltningen har upprättat ett remissvar. I remissvaret betonas Gotlands unika förutsättningar vilka måste beaktas i lagstiftningen om livsmedelsberedskap. Gotlands insulära läge och strategiska betydelse kräver specifika undantag och företräden för effektiv beredskap. Förvaltningen föreslår att ikraftträdandet av lagen skjuts upp tills utredningen om kommuners och regioners åtgärder vid extraordinära händelser är klara. Definitionen av befolkningen bör inkludera tillfälligt vistande på ön, särskilt under kriser. Länsstyrelserna bör ansvara för informationsinhämtning och uppföljning, inte Livsmedelsverket. Gotland bör bli en pilotregion för utveckling av samverkansstrukturer. För att stärka beredskapen föreslås ökade anslag och en tydlig finansieringsplan. Allmänhetens beredskap och kunskap om hemberedskap bör förbättras. Kommunerna bör inte ansvara för lokal livsmedelsdistribution; näringslivet är bättre lämpat för detta. Ekonomisk hållbarhet bör ersätta tillväxt som mål, och regionala beroenden av drivmedel och energi bör kartläggas. Dricksvatten är kritiskt för både livsmedelsproduktion och andra riksintressen. Utredningen om fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67) framhåller behovet av politiska

styrmedel och en snabb omställning till fossilfritt lantbruk. Ett nationellt livsmedelsberedskapsråd bör inrättas. Finansiering via statsbudgeten och en sammanhållen och sektorsövergripande finansiering för Gotland föreslås.

Ärendebeskrivning

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har remitterat betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid SOU 2024:8. Regionstyrelseförvaltningen har upprättat ett remissvar. Det gjordes i samråd med enheten Hållbar Tillväxt, enheten för Beredskap och säkerhetsskydd, enheten för Upphandling och Måltidsverksamheten.

Betänkandet SOU 2024:8 "Livsmedelsberedskap för en ny tid" föreslår en ny lag som syftar till att säkerställa tillgången till nödvändiga livsmedel för hela befolkningen vid allvarliga störningar eller överhängande risker för sådana störningar i livsmedelsförsörjningen. Kommunerna ska analysera befolkningens behov och planera för distribution av nödvändiga livsmedel vid krissituationer, samt vidta förberedande åtgärder genom att analysera och samverka med andra aktörer för att säkerställa distributionen av livsmedel.

Staten ska ansvara för beredskapslagring av varor inom jordbruksområdet för att säkerställa framställning av nödvändiga livsmedel, och denna lagring ska inkludera hela produktions- och distributionskedjan. Livsmedelsverket får en central roll i att samordna livsmedelsberedskapen nationellt och leda arbetet med att identifiera sårbarheter och kritiska beroenden. Kommunerna ska lämna information om sitt arbete med livsmedelsberedskap till Livsmedelsverket.

Finansieringen av livsmedelsberedskapen i rapporten betonas som en statlig angelägenhet där kostnaderna bör belasta statsbudgeten, och det undviks att finansiera genom avgifter eller skatter för att inte påverka konkurrenskraften negativt. Samtidigt föreslås att kommuner och regioner ska kompenseras för nya statliga uppgifter, och företag kan förväntas stå för vissa kostnader när de drar framtida nytta av statliga investeringar i livsmedelsberedskap. För att möta framtida utmaningar och öka beredskapen ska forskning och innovation inom livsmedelssystemet stärkas.

Bedömning

I remissvaret över betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) betonar regionstyrelseförvaltningen vikten av att Gotlands unika förutsättningar beaktas i lagstiftningen om livsmedelsberedskap. Gotlands insulära läge och strategiska betydelse för försvar och beredskap kräver specifika undantag och företräden för att säkerställa effektiv livsmedelsberedskap. Lagstiftning som fungerar i fredstid kan skapa hinder i krissituationer, och därför är det nödvändigt att undantag och företräden specificeras tydligt i lagförslaget.

Förvaltningen föreslår att ikraftträdandet av lagen om livsmedelsberedskap senareläggs tills resultaten från utredningen (Dir.2023:51) av den nuvarande

lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder vid extraordinära händelser och höjd beredskap är klara. Analysen av de utvecklingsbehov som finns bör vara färdig då det säkerställer att lagen om livsmedelsberedskap är genomtänkt och anpassad till verkliga behov.

Lagens syfte är att säkerställa tillgång till nödvändiga livsmedel vid störningar i försörjningen. Region Gotland påpekar att öns insulära läge utan broförbindelse bör omnämnas som undantag i den nya lagen för att undvika konflikter med andra lagar, såsom LOU och PBL, vilka kan begränsa åtgärder för ökad livsmedelsberedskap

Regionstyrelseförvaltningen påpekar att definitionen av befolkningen bör inkludera tillfälligt vistande på ön, särskilt under kriser. Gotlands säsongsvariationer i befolkning försvårar planeringen av livsmedelskapacitet. Lagstiftningen bör tydligt beakta Gotlands unika förutsättningar och anpassa resurser för livsmedelsberedskap.

Regionstyrelseförvaltningen anser att länsstyrelserna, inte Livsmedelsverket, bör ansvara för informationsinhämtning och uppföljning av kommunernas arbete med livsmedelsberedskap. Gotland föreslås bli en nationell pilotregion för att utveckla samverkanstrukturer mellan länsstyrelser, regioner och kommuner.

För att förbättra livsmedelsberedskapen föreslår regionstyrelseförvaltningen ökade anslag och en tydlig finansieringsplan för beredskapslagring, som bör omfatta hela produktions- och distributionskedjan samt insatsvaror. Gotlands strategiska betydelse för försvar och beredskap förstärker behovet av särskilda resurser. Utan tillräckliga resurser riskerar Gotlands livsmedelsförsörjning att bli sårbar vid störningar.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att lokal beredskap och självständighet stärks genom att förbättra allmänhetens kunskap om hemberedskap. Förvaltningen rekommenderar även att kommunerna inte ska ansvara för livsmedelsdistribution, eftersom näringslivet är bättre lämpat för denna uppgift, även under kriser.

Regionstyrelseförvaltningen påpekar att ekonomisk hållbarhet bör ersätta ekonomisk tillväxt som mål och att regionala beroenden gällande drivmedel och energi bör kartläggas och åtgärder resurssättas. Kritiska entiteter i livsmedelskedjan, såsom slakterier och mejerier, bör inkluderas i beredskapsplaneringen.

Regionstyrelseförvaltningen betonar vikten av att hantera intressekonflikter mellan olika sektorer som cementindustrin, jordbruket och turismen, särskilt gällande vattenanvändning. Dricksvatten lyfts som kritiskt för både livsmedelsproduktion och andra riksintressen, vilket kräver en sammanhållen strategi.

Betänkandet lyfter att utredningen om fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67) framhåller att den bästa livsmedelsberedskapspolitiken för ett stärkt civilt försvar är att införa politiska styrmedel. Därutöver pekar man på att genomföra satsningar för en snabbare omställning till ett fossilfritt lantbruk. Region Gotland understryker behovet av att främja denna omställning och föreslår att regionala beroenden av drivmedel och energi kartläggs och resurssätts i den nationella strategin för livsmedelsberedskap.

Regionstyrelseförvaltningen instämmer i vikten av att Livsmedelsverket får i uppdrag att ge vägledning och att ett nationellt livsmedelsberedskapsråd inrättas. Ett sådant råd kan bidra till att identifiera sårbarheter och kritiska beroenden som påverkar livsmedelsberedskapen.

Regionstyrelseförvaltningen tillstyrker att livsmedelsberedskapen finansieras via statsbudgeten och att nya uppgifter för kommuner regleras enligt den kommunala finansieringsprincipen. Gotlands insulära och militärstrategiska läge kräver en sammanhållen och sektorsövergripande finansiering. Den föreslagna nivån om 250 miljoner kronor delad på 290 kommuner är otillräcklig och en statisk fördelningsnyckel, som per capita, riskerar att skapa otillräckliga förutsättningar. Gotland bör särskilt beaktas utifrån dess försvars-, insulära och beredskapsläge. Nationella medel för näringslivets investeringar i beredskapsomställning bör utredas och utvecklas snabbt. Företagens medfinansiering av beredskapsutvecklingen bör vara så låg som möjligt.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att upprättat yttrande kan lämnas in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Beslutsunderlag

Region Gotlands svar på betänkande "Livsmedelsberedskap för en ny tid" (SOU 2024:8), daterad 2024-06-18

Betänkande. "Livsmedelsberedskap för en ny tid" (SOU 2024:8). Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, inkom 2024-02-20

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-05-29

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Enheten Hållbar Tillväxt

Enheten för Säkerhet och beredskapsskydd